

дій дуже легко забувають на другий день те, що сталося вчора.

А закид цей можна заадресувати м. и. і нашим політикам 1917 р., які обожали „демократичну Францію“ і від неї сподівалися всіх благ для України.

Д. М. Донцов

Кінець російської революції

Богато пишуть про Термідор російської революції. Але Термідор не був кінцем французької революції, не буде й кінцем російської. Цей кінець наближається. Але деінде є його симптоми.

Дуже мало є подібностей між обома революціями. Але одна є маркантна: їх міжнародній характер. Бодай такий хотіли вони обидві собі надати. Большевизм виповів війну „світовій буржуазії“, якобінство — коронованим головам. Обидвоє несли свої ідеї — на вістрі багнетів. А коли Бонапарт доходив з Парижа до Москви і до Єгипту, а Троцькі й Ворошилови тікали з Києва до Харкова і з Перербурга до Москви, — то це не була їх вина: „доброї волі“ роздмухати „міровий пожар“ їм не бракувало.

Ідеології були інші, але це менше важне. Для Наполеона — це була „континентальна Європа“ під проводом Франції. Для Леніна — „соціалістична Європа“ під проводом Росії.

В 1808 р. цісар французів, в обіжнику до європейських кабінетів пояснює, що його метою є „скріпити силу континенту проти його ворогів, служити великій справі європейського континенту“ (якої товмачем є, очевидно, Франція). Коли які держави, напр. Іспанія, Португалія чи Велика Британія, „зраджують справу європейського континенту“, то в ім'я цієї справи — їх має укарати Франція...¹⁾

Дивним збігом обставин — якраз вороги святої „справи континенту“ були ворогами Франції. Точнісінько, як тепер, коли вороги російського імперіялізму, були якраз ворогами святої справи соціалізму. Коли треба було — в інтересах великодержавного становища Росії зайняти Україну чи виступити проти Англії, якраз оці держави показувалися „зрадниками святої справи соціалізму“! Для охорони французького імперіялізму в Європі Наполеон видумав „континентальну систему“. Для охорони російського імперіялізму — Москва видумала Комінтерн.

Революційний Париж (в особі цісаря Наполеона) командував європейськими королями і князями, наставляючи одних

¹⁾ Ст. G. Hanotaux в La Revue de Paris, 1928. I.

і скидаючи інших, — цілком як революційна Москва своїми „комуністичними партіями“ в Європі, гласкаючи одні, розв'язуючи другі. Обидвоє бунтували європейські низини проти їх держав не на те, щоб їх визволити, лише, щоб запанувати над ними самим.

Кожна революція здійснює реальні, об'єктивно-можливі цілі. Але суб'єктивно — стремить до цілей фантастичних. Візує в точку, далеко вище положену від тої, в яку влучає. ²⁾ Цєю фантастичною точкою якобінства був — комуністичний „бабуїзм“ Бабефа, ідеал старогрецької республіки, і — завоювання Європи. Реальними цілями революції, натомість, були: створення буржуазної республіки і — відпертя європейської інтервенції. Коли ці практичні цілі були досягнуті, а фантастичні дістали в лоб, революція скінчилася. А безпотрібна вже диктатура — впала... Не в липні 1794 р., коли потягли на шафот братів Робесперів (це був лиш перший удар!). По Термідорі революція не скінчилася. Її поніс по всіх кутках Європи „Робеспер на коні“ — Бонапарт. І щойно, коли остаточно згоріла його утопія у гарматнім вогні під Ватерльоо, революція скінчилася. Не булоб Ватерльоо переломовою точкою в історії, колиб значило кінець кар'єри одної людини. Але воно було кінцем кар'єри одної ідеї.

Спочатку захопленням її зустрінули в Європі: Гайне, який писав їй гимни; Гете, якого німецький патріотизм вона розброювала; Ренанці, які обсіпали квітами французьку революційну армію в 1792 р., а в наступних голосували за прилученням до Франції; Арндт, який присягав ще в 1804 р., „славити, як довго житиме, революційну Францію“...

Але коли Наполеонівська „Паневропа“ зірвала маску; коли з'явилася учасникам історичної драми як Велика Франція, яка без церемоній дотала свободу народів, — зачався бунт. Бунт народів і — династій.

Перший удар наполеонівському Інтернаціоналові нанесли Іспанія. Другий — автократична Москва. Третій — німецький нарід. Той самий Ернст Моріц Арндт кидає вже тепер „прокляття“ французькому „космополітизмові“, який є „не від Бога, а від тиранів і деспотів, що, ніби то в ім'я внесли цілей, хочуть зробити з народів купу гною“. Протестує проти „всесвітнього юдаїзму“. Готовий витягти всі консеквенції з того, тричі проклятого, облудного інтернаціоналізму, який поділив цілу людськість на дві верстви: „людоджерців і пожираних“.³⁾

А другий, Герес, накликає скінчити з „зимнокровою байдужністю Німців“. Проклямає, що „без здібности ненависти і любови“ — немає великих народів; що внутрішнє почуття права — є ніщо, „коли не може силою змусити себе шанувати“.⁴⁾

²⁾ Гл. про це Vilfredo Pareto, *Traité de Sociologie Generale*, § 1869 і слід.

³⁾ Ernst Moritz Arndt, *Der Rhein, Deutschlandsstrom, aber nicht Deutschlandsgrenze*.

⁴⁾ Görres, *Wider Napoleon, für das deutsche Volk*.

Слідом за вибухом протесту проти здемаскованого інтернаціоналізму, спалахує отже й свідомість метод, якими його треба згнестити.

Коли „Робеспер на коні“ наткнувся на цей гранітовий мур нової, зревольованої Європи, фантастичні цілі революції розвіялися як дим. В квітні 1814 р., в урочистім акті в Фонтенбльо — французька революція зреклася своїх утопій — тих цілей, за які боролася 20 літ.

Цей день (або коли хто хоче — день Ватерльоо) і був кінцем французької революції. Для забезпечення її реальних — не утопійних — цілей не треба було вже жадного диктатора — ні в якобінськім жабо, ні в цісарськích еполетах.

До подібного моменту зближається семимилевими кроками большевицька революція.

Російського Робеспера ще не потягнули на гільотину. Але російські Дантони й Марати вже поїдають себе взаємно мов тарангулі в пушці, опиняючись один по однім за бортом: за кордоном (Троцький, Бесідовський) чи на тамтім світі (Раковський, Палащук) — певна ознака близького кінця диктатури.

Як ідейна сила в середині і як міжнародній чинник, большевицька диктатура видохлася, стала безпотрібною. Кожна аристократія, каже Ле-Бон, тримається лиш доти, доки пожиток від неї для країни усправедливлює тягарі, накладані на населення і її привілеї.⁵⁾ Цей період совітського самодержавія минув. Для збереження об'єктивних, практично здійснимих цілей революції — диктатура вже не потрібна. Ні про поворот поміщиків, ні про інтервенцію Європи в Росії — для реставрації передвоєнних відносин ніхто не думав. Утопійні цілі революції — соціалізм і світова революція — показалися безглуздою мрією, яка розбивається о потреби економічного розвою і об рішучий спротив Європи. „Чого Європа не розуміє — писав М. Горький — це, що Ленін вратував Росію перед селом, яке маршеровало на місто“.⁶⁾ Не перед селом, а перед революцією, яку хотіло 80 відсотків був. Росії, — „ратував“ Ленін горківсько-босяцьку кліку аж до своєї смерти, по якій її вже ніщо не врятує, і по якій мусить прийти російський Термідор, який скінчить з большевицькими Бабефами, як скінчила історія з Бабефами французькими. Але колиб навіть хутко до того прийшло, то це зовсім не означало б кінця революції. Так як революція французька переісточилася в завойовницький цезаризм, так і большевицька — навіть по Термідорі — могла би грати ще довго ролю великого проти-

⁵⁾ Dr. Gustav Le Bon. Bases scientifiques d'une Philosophie de l'Histoire. L. II, Ch. IV.

⁶⁾ Propos de M. Gorky, recueillis par P. Pozner, Nouvelles Littéraires, 2. IV. 1932.

європейського чинника, воюючи замість з „гнилою буржуазією“, — з „гнилим Заходом“, як це вона вже робила в Азії, не в імя „пролетаріату“, лиш в імя „національного визволення“. Не Термідор є рішачим моментом для наступлення кінця большевицької революції, лише зріст чи ослаблення її експанзивної сили навні. Отже ця експанзивна сила заломилася безповоротно, і тому я говорю, що революція російська — скінчена.

Поки відділи російської комуністичної армії могли робити перевороти в Баварії, Ризі, на Угорщині, поки їх вітали з захопленням здеморалізованою пововенною катастрофою мас і згістеризовані „шенгайсти“ буржуазних столиць, — доти не вільно було говорити про кінець російської революції. Як не можна було говорити про кінець французької революції, поки Гайне і Арндти, мов килими, стелили свої гимни під копита інвазійної французької армії. Але нагло все змінилось. Російський інтернаціоналізм захитався, його сила експанзії заломалася. А — сили, які завдали йому смертельний удар, були ті самі — або подібні — що і сили, які звалили якобінство. Перший удар совітському інтернаціоналізмові задала таємнича держава Східного Сонця, велика східна потуга, зі старим фєвдальним укладом, зі здоровою ще аристократією і майже божественним культот монарха, — Японія. Так само, як перший удар Наполеонові задала тодішня фєвдальна східна потуга — Росія. Капітуляція — коли інде такого „героїчного“ і пащекуватого — большевизму в Манчжурії, — це було Бородино совітського інтернаціоналізму...

Другий удар зазнав він — так як і наполеонівський — від держави, яка і з початком ХІХ в. була душею антиінтернаціоналістичної коаліції; яка — своїми свободолюбними установами тоді, а своїм індустріялізмом тепер, здавалосяб найліпше була підготована для тріумфу ідей 1789 або 1917 року, але яка — і одним, і другим задала смертельний удар: від Англії, яка своїм способом — перша згнобила у себе большевицьку пропаганду... Нарешті — як і тоді — проти нового космополітизму вибух бунт європейських народів. Це були насамперед — Італія і Німеччина, крім них Фінляндія, Австрія, Угорщина, не кажучи про Україну, яка як Еспанія за Бонапарта, вела проти узурпаторів розпучливу „гверіллю“ ще в час, коли перед ним плазували інші народи.

Це були фашизм і гітлеризм, це було „прокляття космополітизмові“, кинуте наново, лиш на адресу Росії, це була війна облудним гаслам марксизму. Ніби серед задуху і смороду, які витворювала большевицька пропаганда, хтось пустив потік свіжого повітря. Ніби чиясь невидима рука здерла з кривавого обличча насильника — облудну маску месіянства, відслонюючи замість сподіваного Спаса — Люципера. Сліпі побачили за московським визволенням — стремління обернути народи в по-

-гній для нової євразійської „цивілізації“, а за „новими“ гаслами совітського інтернаціоналізму — заялозену й банальну „фільософію“ славянофілів про Месію людства — Росію, за Ленініми і Сталінами — твердолобих „начотчиків“ Івана Грізного.

Великій брехні нашого віку — мужньо протиставилася національна ідея. На Заході зрозуміли, що „націоналізм... є останній засіб для утримання при житті народу“, що „колиб його зборов інтернаціоналізм, то суспільність, серед якої націоналізм зазнавби такий удар, булаб засуджена на скоре зникнення“. На Заході зрозуміли, що доктрині абстрактній, треба протиставити — голос крови, бо „найвищий володар наших ідей і вірувань, ірреальне.. є один з наймогутніших творців реального“.⁷⁾

З фашизмом — каже Черчіль — „родилася нова ідея, яка почала підбивати світ. Народам, що терпіли під впливами марксизму, показав він вихід з катастрофи, що їм загрожувала. Мусоліні здвигнув маяк, що служив тим народам дороговказом“.⁸⁾

Ця ідея перемогла і в Німеччині в дні 5 березня. Ворожа гітлеризмові польська преса мусіла об'єктивно визнати, що в цім русі вилялася велика життєва потенція німецького народу, стремління ідеалістичні.⁹⁾

Про ці новітні національні рухи взагалі, пише Дмовський: і XIX вік „знав рухи, що поглиблювали відношення до рідного краю, які в європейських краях називалися націоналізмом (в протиставлення до інтернаціоналізму), але в наші часи ці рухи прийняли нові форми. „Несподівані для марксистів були методи, якими зачали (ті рухи) з ним боротися: методи гвалту і терору, їх (марксистів) власні методи. Італійський націоналізм не був новиною, новиною був фашизм, перший в Європі національний рух, який прийняв і примінив в боротьбі (з марксизмом) методи марксизму... Був це великий удар для комунізму... Він показав іншим народам, що для успішної боротьби з комунізмом треба боротися його власною зброєю... XX-му віку прибула нова потужна риса, що відділяла його від XIX-го: боротьба за рідний край, за традиції... за міцні узи, що вязали суспільність в одну моральну цілість, боротьба, проваджена способами, перенятими від ворогів“.¹⁰⁾

Таким був протикомуністичний фашизм, таким був і протикомуністичний національ-соціалізм. Переймаючи методи боротьби марксизму, вони апелювали не до абстрактних теорій, не до механічних панацей, лише — до нового духа народу, до його ідеалізму.

„Сенс національ-соціалістичної революції в духовім моменті“, в знищенні світогляду лібералізму, в романтиці, в ге-

⁷⁾ Le-Bon, op. cit., L. V., Ch. I і II.

⁸⁾ N. Wiener Journal. 4. IV. 1933.

⁹⁾ Kurjer Lwowski, 10. IV. 1933.

¹⁰⁾ Roman Dmowski. Oblicze XX wieku, Kurjer Lwowski, 7. IV.

роїмі, в створенні нового німецького народу", бо „ми — покоління, яке мусить більше жертвувати, ніж інші перед нами“, покоління, яке вірить, що його „право лежить не в чімсь чи в кімсь поза ним, лише в його власній силі“. Бо „лише сила була повсякчас — управнена зголошувати право на життя, ніколи слабкість, лиш відвага і вірність переконанням“...¹¹⁾ Ці слова, так подібні до промов Мусоліні, водночас разячо — до деталей — пригадували філіпіки Арндта і Гереса з часів боротьби з наполеонівським „паневропеїзмом“. Боротьба аж до знищення з інтернаціоналізмом і — боротьба власними методами противника — наставлення, за яким так тужив колись Сорель, свідок морального упадку буржуазії, — тепер в нових пророках знайшла нову силу, в націоналізмі — ідею: в старих традиціях — в стародавнім Римі, в Поцдамі.

А за тими рухами — прийшов їх голосний відгомін: несподівана виборча перемога гітлерівців в Егері в Чехії, спалення юрбою комуністичного Дому в Дюсселдорфі, викинення комуністичних послів з болгарського Собранія, нарешті — по розгромі італійської, англійської та німецької соціально-демократії, повна демобілізація і розлам французької (по Авініонським зїзді) і австрійської... Російський інтернаціоналізм і співзвучні течії в Європі корчаться і відступають перед новою силою не поліційної монархії чи олігархії, а сто трицять мільйонного бльоку „фашистівських“ народів — Італії, Німеччини, Австрії і Угорщини, народів національно спаяних, не загрожених жодною національною іредентою. Загрожений цим бльоком з Заходу, а Японією зі Сходу, народами, в яких піднесли голову старий дух Фіхтевого запалу, змішаний з новим сорелівським (у одних), або непережиті лицарські традиції фєвдалізму (у других) — большевицький інтернаціоналізм є стриманий в своїй експанзії, дізнаючи одну поразку за другою, один удар по своїйому престижу за другим. Його положення трагічно нагадує положення французького інтернаціоналізму великої революції, коли її вождь, „Робеспєр на коні“, розбитий на Сході і під Липском, підмінований в Еспанії, чув наближення кінця.

Російська революція розпучливо бореться з чимраз більшим числом своїх ворогів. Бореться — як колись французька — подібнимиж методами: загрожує Англії в Індії і в Єгипті, послугується засадою самоствановлення народів, конспірує, де можна грозить, підміновує домпінгом європейську торгівлю (як Наполєон англійську „континентальною системою“). Але — жетїнь смерти зависла над жовтневою революцією, а вороги бють її власною її зброєю. Пробуджена Азія — в постаті Нанкінського уряду і Японії вхопила її мертвим хвитом на Сході. На полудні вічною примарою помсти повстає Україна під прийнятим большевизмом, але зверненням там проти нього — кличем

¹¹⁾ З промов Гебелса і Гітлера (Kölnische Zeit. 9. IV., Vos. Zeit 9. IV.).

самоозначення. На Заході — власною його зброєю побивають марксизм нові національні рухи.. І навіть остання дошка ратунку конаючого режиму — цькування темної юрби на „іно-родців“ (як це робив царат), щоби відвернути гнів народів від себе, — навіть ця зброя обертається проти Совітів. Як напр. процес англійських інженерів. Коли один з обвинувачених кинув в лице совітським прокураторам слово — „брехуни“, коли другий заявив, яким моральним катуванням піддають підсудних совітські інквізитори, „переслухуючи“ їх по 18 годин без перерви. Коли Алан Монкгавз зложив заяву, що цілий „процес“ є „наклеп, оснований на свідомстві стероризованих (російських) в'язнів“ — це прозвучало мов голосний полічник цілий банді боягузів, що зве себе урядом СССР. По словах Монкгавза — умлівіч застановлено радіо, голосномовник замовк і збен-тежені відважним — нечуваним для Кремлівських тиранів — ви-ступом „судді“ мусіли перервати на кілька хвилин розправу... „Поглядова лекція“ не вдалася і хитро інсценізована імпреза, яка мала підрепарувати захитаний престиж збанкрутованого режиму, захитала ним ще більше. Революція пішла — на пере-говори і замість гасла — „лордам по мордам“ — післала сприт-ного ганделеса Літвінова ратувати, що дасться. Полічники від Японії й Гітлера — лишилися без протесту, сторожевих псів большевизму за границею, разом з їх пресою, — посадилося на ланцюг, позу непримиримого революціонізму довелося від-класти до кращих днів, а тим часом — перейти до ординар-ного крутіїства фахової дипломатії, до політики торгів, на яку не можна не дивитися без іронії й сатисфакції.

Щож це за торги? Це спроби мобілізувати для ратування осміщеної жовтневої революції — всі можливі атути зі старого реквізиту соціалдемократії або царської Росії: в Женеві Літ-вінов зачав удавати колишнього пацифіста, як в свої тяжкі часи романівська монархія в Гаазі в 1899 р., зачалося зали-цяння до 2-го Інтернаціоналу „соціал-зрадників“, відсвіжено ре-мінісценції франко-царського союзу, ну і — розпучливий крок — „словянської солідарности“ (око до Малої Антанти) і пр. Все пущено в роботу, щоби не дати здійснитися консолідації Європи на основі порозуміння чотирьох великих держав За-ходу; щоби вбити в нього бодай французький клин.

Чи ця гра большевикам удасться, тяжко сказати. Серед французьких політиків не брак маляків, які готові скорше ба-чити цілу Європу збольшевиченою, як нормальні відносини з Ні-меччиною. До них належить м. и. і Геріо, який нагло запалав завзятою любовію до большевизму і зробився його добровіль-ним комівожером. Але є органи преси, що глузують з цих рецидивістів передвоєнного „альянсу“. „Je suis partout“ пише: „П.п. Даляде, Бонкур, Геріо і Кот маюг. здається, ідею (це лучається з ними). Велику ідею: франко-російський союз. Офі-ційні часописі вже розводяться про традиційну приязнь, ...чу-ємо про генерала Зиму, про козаків в п'ятох переходах від

Берліна, про словянський чар... Чи може побачимо товариша Ворошілова, що провадить до Тульона моряків батюшки Сталіна і складає вінець на труні незнаного вояка? А тоді придуть певно і позички, багато позичок... Бо всі знають, що Росія потребує багато грошей, а інвестиції в ССРСР така певна річ... І — лишаючи жарти на боці: „ми не хочемо союзу з Совітами, бо союз з ними — це війна, війна, в якій Росія спершу коштуватиме нас дуже дорого, а потім справить такий самий завід, як і Росія царська“. Отже порозуміння з Німеччиною? Чому ні, про це говорить Жувенель, а згадана часопись пише: „Є річчю цілковито певною, що французький націоналіст ліпше порозуміється з німецьким та італійським націоналістом, аніж паціфіст чи марксист. Бо націоналіст не виходитиме з жадного пересуду чи доктрини, з жадної ідеологічної ворожнечі, з жадного парафіяльного патріотизму. Він матиме на оці лише інтереси, а на ґрунті інтересів найлегше робити концесії і знайти порозуміння“.

Подібні голоси (а вони не відосібнені) свідчать, що „пакт чотирьох“ може здійснитися, а тоді... Хрестовий похід проти большевизму? Ні, до такого рішення проблеми російської революції відносини в Європі ще не дозріли. Але такий пакт створивби бльок держав, з яких бодай три — не тільки в середині здусилиб комунізм, але й протиставилиби большевицьким інтригам в Європі і в Азії — єдиний, ворожий фронт. Оскільки Італія має напружені відносини з Югославією і Малою Антантою і оскільки захоче відіграти ролю колишньої Габсбурської монархії на Балканах, (говориться про Дальмацію й Солунь) — вона не може бути прихильницею Росії. Що нею, щиро і на довго, не може бути Велика Британія, це доводить не тільки історія англо-російських відносин за останні 150 літ, але й останні конфлікти тих держав в Азії. Що ж до нової Німеччини, то вистане отворити „Мою Боротьбу“ теперішнього канцлера, щоби усвідомити собі, що не в дусі прихильности уложить він відносини своєї країни до ССРСР. Гітлер шукає виходу для Німеччини лише на російським Сході. Лиш там він прагне розв'язати „диспропорцію між числом населення (Німеччини) і простором... Жадання привернення границь 1914 р. є політична нісенітниця, яка лише приведе до нової антинімецької коаліції і до нового розгрому“. Треба припинити „вічний потяг Германців на Південь і Захід Європи“, й звернути очі на Росію. Остання як держава — є в стані розкладу. „Бісмарк в теперішніх обставинах ніколи не шукавби союзу з державою, яка, як Росія засуджена на упадок“. „Росія не є жадним союзником у визвольній боротьбі німецького народу. З погляду чисто військового, відносини, в разі війни Німеччини й Росії проти Західної Європи... уложились просто катастрофально. Боротьба веласяб не на російській, а на німецькій території, при чім Німеччина не отрималаби від Росії жадної вартісної підтримки... В цій боротьбі

Росія, як чинник технічний, взагалі не існувалаби". Що більше, Гітлер вважає, що навіть саме затіснення союзу з Росією викликалоби моментальну превенційну війну Франції й Англії проти Німеччини. Тай не дотрималаби Сов. Росія жадного договору, бо німецький канцлер є тої думки, що не може дотримати жадного договору уряд, який складається з „заплямлених кровю ординарних злочинців“, з „репрезентантів брехні, обману, й рабуїку“. Большевицький уряд є комуністичний, отже „не заключається договорів з партнером, якого одинока ціль є знищення другого“. Росія не як союзник, лиш як терен німецької експанзії — ось ціль Гітлера, для осягнення якої треба очевидно мати криті плечі на Заході, особливо з боку Англії, яка задовольниться зреченням Німеччини ролі морської і колоніяльної держави¹²⁾.

Як думає здійснити цю програму екпанзії в Росії Гітлер, про це він не говорить. Але вистане ствердити, що з усіх німецьких урядів передвоєнних і повоєнних (виключаючи коротке інтермедцо війни) — його уряд є Росії — не лиш большевизмові — найбільш ворожий. І ця ворожість, до якої прилучиться ворожість (в зовнішній політиці) Великої Британії і (у внутрішній) Італії — заважить страшним тягарем на дальшім упадку большевицької революції і той упадок прискорить. Гітлер пише, що не потребує він робити нового походу Александра на Схід. Йде на разі в бік найменшого опору: зробить Anschluss. Так як Сталін приєднав Росію до своєї Грузії, приєднає Гітлер Німеччину до своєї Австрії, (що дасть м. и. йому спільну границю з Угорщиною й Італією). Вже саме сконсолідовання антикомуністичної Європи, а дальше — напр. спільна її гарантія незалежности Балтійських держав і Фінляндії, і прихильна неутральність в разі неминучого загострення ситуації на Україні підчас ліквідації большевизму — вже це є багато. Це будуть нові удари, які зліквідують не лише большевицьку, але — всяку Росію як світову імперію. Приклад Китаю показує, що поділ Росії, без огляду на її простори є річчю цілком можливою...

Фашизм в Італії, консерватизм в Англії, націонал-соціалізм в Німеччині, Гембес (замісць Беля-Куна) в Угорщині, Японія в Манчжурії і — в Китаю (замісць Бородіна), це удари по престижу совітської Росії, які можна порівнати з тим, який зазнала Росія Миколи I. по Севастопільським погроми, коли нагале заламання престижу царату в зовнішній політиці — потягло за собою ліквідацію цілого режіму внутрішньої політики, „епоху великих реформ“ — предтечу революції. Так буде й тепер. В 1919 р. російська революція рішила „сісти на коня“, щоб підбити світ, це був її бонапартівський період,

¹²⁾ Mein Kampf von Adolf Hitler, XIV. Anfl. München 1932, ст. 732-750, і 154.

ширення світової революції в Азії і Європі було єдиним „успіхом“ Совітів, яким з браку успіхів у внутрішній політиці, могли почванитися перед своїми підданими; як блиск царату зовні — відшкодував його підданих зарабство в „своїй“ державі. Заломання цілої „світовореволюційної“ політики за кордоном ССРСР і останній порахунок з комунізмом в Європі, — відбере останній блиск престижу СРСР, і — рацію існування режиму облуди і брехні. Поражка „Леніна на коні“, як була поражка „Рибеспера на коні“, стає кінцем революції.

Яка роль в ліквідації російської революції випаде Україні, що входить в ССРСР? Над Європою сходить зоря нової епохи, завмирання пересудів і сил XIX. віку, епоха народження нової національної думки (яку вище схарактеризував я словами Дмовського). Національної думки, випосаженої в нову силу, новий дух — далекий забобонам старечого лібералізму, готовий боротися і знищити інтернаціоналізм його власними методами. Нема двох думок, що ми мусимо стати по стороні отої нової Європи — не брехливої Паневропи Бріана, не так званої демократичної Європи, лише тої, яка нарешті знайшла себе, свої традиції і зважилася затримати залізною рукою облудний похід гнилого месіянства зі Сходу. Коли станемо проти цієї Європи — опинимося в товаристві: Росії, 2-го і 3-го Інтернаціоналу і міжнароднього жидівства. З цим товариством нам рішучо не по дорозі.

„Діалектичний розвій“ російської революції скінчений. Вона виродилася в свою протилежність: селянам обіцяли панську землю, а — забрали й їх власну, обіцяна свобода — виродилася в деспотію, право націй на самоозначення — в право Москви обернути їх в ту „купу гною“, про яку говорив в поемі з революцією французькою — Арнат.

Ворожа большевиамові Росія готується перейняти спадщину революції. Вона хоче затримати і „вселенскость“ большевицької революції, і її месіянство лише надати їм инший зміст, „направити революцію в ее истинное русло“. Навіть може зберігти її вивітрілий патос і методи, лиш — „блоковским „Двенадцати“ показатъ вѣдущего их Христа“. „Вино старое Російської Исторической Идеи влить в мехи новье“¹³⁾.

Але саме потреба замінити новим большевицько-месіянський патос, свідчить, що цей останній згинув. Саміж „Утвержденці“ признаються, що „сегодня — России нужна пере-дишка“¹⁴⁾.

Нашим завданням є до цієї „передішки“ не допустити. На Україні спадщину російської революції повинен перейняти не новий Месія з Москви, лише — нова

¹³⁾ „Завтра“, ежемѣсячник Утвержденцев, Париж № 1, „Утвержде-
ніе“, № 2.

¹⁴⁾ „Завтра“, № 1.

українська національна ідея. Та, яку — *contra plures* — ми здавно пропагуємо на сторінках цього журналу і його попередника, і де-інде.

Ця ідея переможе не клеєнням Нового Ковчегу („єдиного фронту“), лише відметенням набік всіх отих „ні горячих, ні зимних“, які цій ідеї кидали можливі колоди під ноги; отих, які стараються погодити націю з інтернаціоналізмом, Мазепу з Марксом, Міхновського з Ліпінським, незалежність з Драгомановом, отих що замість про свою країну, думають про консолідацію „європейського Сходу“ з столицею Москвою, (монархісти, шаповалівці) і (як радикали) моляться на жидівський та III. Інтернаціонал. Ці групи занадто вірять в „манну небесну“, щоб мати віру тільки в себе. Не вони потраплять поставити проблеми, які виринуть по упадку російської революції, — в цілій їх трагічній альтернативності.

Не є різниця між нашими двома таборами, що ніби один „віддає першенство волі над розумом“, а другий — дає першенство волі свідомій. Бо в дійсности в того другого — воля спараліжована. А „свідомість“ полягає на боротьбі з усім новим і яскравим і — повторюю — в киданні тому новому колод під ноги, в консервуванні всього дряхліючого у власній суспільності.

На зміну конаючому лівому революціонізму на Наддніпрянщині прийде правий революціонізм. Так як це є в Європі. Лиш той правий революціонізм зліквідує і большевицького і всякого нового московського Месію на Україні. В цій трагічній сцисії сил на Україні для ливвоскоків (консервативних чи соціалістичних) залишиться тільки одне місце: між молотом а кувалом.

Е. Маланюк.

Вистава совітської плястики у Варшаві

На Заході просовітський снобізм фактично заламався.

Минули часи, коли по паризьких сальонах підстаркуваті дами і повоєнні кавалери заглиблювалися в Достоєвським, насолоджувалися Волга-волгами, мріяли про мильовничу бруталність і зітхали за грядущим варваром.

Модна хвиля спадає. За останній час так багато висвітлювалося й оформилося. Так швидко прокреслюється демаркаційна лінія, що розколює світ, мовляв Рильський — „на так і ні, на біле і червоне“.

Хвиля спадає. Але по закону ретардації ця хвиля ще затримується на східних окраїнах Європи.